

STURMIUS HOTOMANNO

 Cum tua tibi Professio non videretur sa-
 tis honorifica, & Doctor Balduinus
 antefervetur propter Professionem Ju-
 ris; à Balduino Doctore impetrasti, ut pro ipso
 aliquando doceres. Non invitus ille id tibi con-
 cessit, neque quidquam minus metuebat, quam ut
 tu illius insidiaveris aliquando vel fortunæ, vel
 existimationi. Sed tu subito & Duarenum con-
 tra eum concitasti; & Balduinum apud me accu-
 sasti, & non apertâ, sed occultâ criminatione;
 cum diceves, ut mihi ab eo caverem; nihil ei clau-
 sum esse; observare omnes Tabellarios: Adversa-
 rium eum esse Doctori Duareno, doctissimo Viro,
 & Religionis nostræ Studiosissimo; inimicum verò
 esse Calvinii. Hâc tu accusatione effecisti, ut ego
 alienarer à Balduino, & propter me alii etiam
 ab illius abstinerent familiaritate; usque aded ut
 Balduinus Heidelbergæ, quàm nobiscum esse ma-
 luerit, & ibi à PRINCIPE, & scholâ stipen-
 dium acceperit. Atque hîc etiam, quid veri in
 alterâ parte fuerit, facile apparet. Falsum enim
 erat, quod de Duareno dicebas: nam moriturus
 contra Religionem nostram, pro PONTIFICIA
 est testificatus. Balduinus innocens omnino; nisi
 abs te in tenebris accusatus esset, comparatis per
 te literis accusatricibus, sparsis etiam per te cri-
 minibus: quibus calumniis bono PRINCIPË
 abute-

abutereris contra Innocentes. Sed suo tempore omnia revelabuntur, quæ nunc sunt abscondita. Sed tamen ne tunc quidem observabam tuas insinuationes, & tuorum consiliorum exitus, & postquam Balduinus à nobis Heidelbergam discessit, & antequam discessit. Cum constaret autem, eum discessurum, in illius postulasti locum succedere; & per me illud procurabas, & ego impetravi, tacite non nullis improbantibus, qui tuam simulatam simplicitatem observabant diligentius. Impetrasti tamen; & quâ methodo antè aliquando apud me usus eras, eadem etiam eo tempore utebaris: & dicebas, turpe esse, in Balduini locum succedere laborum, & non stipendii &c.

Hæc ab ipso, ipso STURMIO vestro, scripta, & evulgata esse, cum scias, & scias quoque esse verissima, & ab omnibus legi eadem fide, non ignores; nunc quo ore declamas, quâ manu scribis, ab hoc HOTOMANNO Argentinae BALDUINUM convictum esse sceleris? Rectè tamen addis, nescio cuius: Sciebas enim, nullum fuisse: Sciebas verò, cuius ipse HOTOMANNUS convictus, dam natusque sit. Neque enim verò tua impudentia contenta est hæc unâ sceleratâ calumniâ. Passim etiam scribis, BALDUINUM modò Argentinâ esse ejectum; modo ab Argentinæ sibus aufugisse. Velles enim persuadere, eum illinc discessisse, ut tu ex Galliâ, vel etiam ex tuâ Lausanâ. Sed nihil agis, ô bone! BALDUINUS cum Argentinæ, inter peregrinos, qui-

bus clàm leges dabatis, eas per vos excitatas esse turbas, quæ illic deinde perpetuæ fuerunt, & Vestros illic esse, quales sunt istic, intelligeret, lubenter audivit evocari se ab Optimo Principe FRIDERICO SENIORE PALATINO ad Heidelbergensem Academiam, hoc est, ad Juris Scholam celebriorem, & vitam tranquilliorē: Ut simul tuo illi fraterculo, jam pridem hianti, & famelico ultrò cederet, quod miser Candidatus tot jam mensibus anhelans, frustra ambierat. Extant literæ PALATINI ELECTORIS ad Senatum Argentinensem, honorificâ rogatione BALDUINUM requirentis: Extant & ejus Senatûs ad PALATINUM, honestissimè dimittentis BALDUINUM cum præclaro elogio; quid igitur laboras, ut aliud persuadeas?

Te te, tamen si frustra id faciam, Theodore, per tuam, si minùs ingeneratam, at certè regeneratam ingenuitatem obtestor, si qua in te conscientia, si qua frons est, quâ vel conscientia, vel fronte agis, ut agis? Nam neque hic locus est, in quo dicas, Poëtis mentiri licere, quibus quidlibet audendi potestas data sit. De totâ BALDUINI vitâ, & professione Argentinensi, quæ unius fortè anni fuit, cum non modò res ipsa, & Civitas tota præclarè testificetur, sed & Clarissimi Auditores totâ Europâ sparsi (è quibus nunc unum, honoris causâ, nominabo PRINCIPEM NASSOVIVM, qui
nuper

nuper BALDUINUM in Belgicâ tam est amicè complexus) quid, BEZA, tua misera invidia & se, & te frustra torquet, ut illius temporis laudem, gloriâque imminuat, & Solis luminibus officiat?

Et verò sentiens, aliud, quod latrando arrodas, alibi quærendum esse, BALDUINUM, vos fugientem, Heidelbergam usque persequeris. Sed investiga curiosè singula; quid tandem proficies? In illâ Germaniæ Academiâ Palatinâ BALDUINUS Jus Civile docuit propè quinque annis, & ita docuit, ut, si Maledicentia in hoc quoque genere tua sit retundenda, non modò doctissimi Auditores insurgant; sed ipsi, ipsi, qui Scholam circumstant, montes, ipsi parietes Auditorii, etiamnum Doctorem illum suum requirentis, clamabunt te esse, quod es, hoc est, omnium Hominum, (non occurrit nunc verbum te dignius) nequissimum. Cùm primùm eo BALDUINUS veniret, scis, quàm florentem invenerit eam Scholam? Invenit virescentem: Nam & ipsum, quo ad Auditorium ibatur, iter tam erat tritum, ut musco tectum esset, non minùs quàm Auditorii subsellia enatis graminibus constrata. Tanta solitudo, tantus situs, squalor tantus erat: Credo, quòd paulò antè pestis urbem afflisset: tam tristis tamen facies BALDUINUM minimè deterruit. Sed nec reliquæ difficultates multæ, & graves, quæ molientem, quod

moliebatur Jurisprudentiæ causa, circumstantibus, eum debilitatum perculerunt. Quid assiduo tandem labore, & diligentia effecerit, ex re ipsa iudicium fiat. Tu, qui in rem presentem sæpius eò profectus es, & meliorem, doctiorémque Scholam Juris, Antecessore BALDUINO, quàm velles, etiam invitus vidisti, quid frustra reclamas? Ipsi etiam, ipsi Commentarii, qui eo tempore editi sunt, & abs Studiosis etiamnum leguntur, idonei sunt testes ad refellendam tuam obtreccionem. Et verò ea prospiciens BALDUINUS, suorum studiorum, laborumque monumenta, quæ obruere non posses, relinquere voluit. Et quamvis præter Ordinariam Juris Professionem, ultrò alteram Historiæ Universæ Prælectionem suscepisset, tamen eodem tempore Studiosis etiam scribendo prodesse conabatur. Quid igitur tunc & ageret, & doceret, saltem ex libris, quos illic emisit, discito. Tituli eorum sunt, si fortè requiris.

Catechesis Juris Civilis.

De Legibus XII. Tabularum.

De Pignoribus, & Hypothecis.

De Conditionibus.

Ad Paulum de Divisione Stipulationum.

Ad Eundem de Cautione, lecta in Auditorio Papiniani.

Ad Papinianum de Evictione, & Dupla Stipulatione.

Ad

Ad Regulam Catonianam.

De Jurisprudencia Muciana.

*Ad Legem Voconiam, Falcidiam, Ju-
liam Papiam, Poppæam, Rho-
diam, Aquiliam.*

*Justinianus, sive de Jure Novo, Libri
quatuor.*

Notæ ad Lib. I. & II. Digest.

Disputationes duæ ex Papiniano.

*Ad Edicta Veterum Principum Rom. de
Christianis.*

Minutii Octavius Restitutus.

Hæc omnia BALDUINUS Heidelbergæ edi-
dit, excusa ab *Oporino*; quæ ut spero, sola suf-
ficient, ut ejus diligentiam aliquam indicent,
& tuam simul maledicentiam reprimant. In-
terea BALDUINI domum Heidelbergæ fuisse
veluti liberale quoddam Pandochium*, præ-
sertim peregrinorum Anglorum, atque Gal-
lorum, quibus humanissimè semper patuit,
neque ignorare, neque negare potes. Si du-
bitas, saltem interrogato tuos, duæ nuper
militiæ Duces fortissimos, SECHELLIUM, & LU-
ZIUM: Speramus enim, tantum in iis etiam-
num superesse & generosæ ingenuitatis, &
grati animi, & bonæ fidei, ut dicturi, etiam
invito te, sint, quod verum est.

Sed

---

* Diversorium, Hospitium.

Sed de discessu BALDUINI, Heidelbergam relinquentis, conquereris. Cur ita? Non est, Theodore, Jurisconsultorum, quæ vestra est conditio. Vos, si Ecclesiæ (ut jaëtatis) Ministri estis, & ullis Legibus, Canonibusque Ecclesiasticis tenemini, non potestis ab Ecclesiâ, cui mancipati semel, & adscripti estis, discedere. De te non loquor, quem nullæ tenent Leges: Loquor de iis, qui minùs dissoluti sunt. At Juris interpretres non ita est unicuique loco vel in perpetuum adstrictus, vel alligatus; imò verò Papinianum suum audit, negantem, tali conditione posse infringi libertatem ingenui hominis.

Quid igitur? Cùm BALDUINUS jam præstitisset, quod susceperat, & tempus, quo se Heidelbergæ Jus interpretaturum esse sponderat, effluxisset, petiit missionem. Non potuit impetrare: Nam non solùm Academia tota, sed & ILLUSTRISSIMUS PRINCEPS ELECTOR, non solùm sponte aucto honorario, sed & suæ erga Literas Bonas benevolentiae testificatione majori potius impetravit, ut BALDUINUS uno, aut altero etiamnum anno perpoliret, quod inchoaverat; huic tamen Princeps ille, Vestræ Conjuratiōis Sacramentariæ hostis acerrimus, aliquando minùs deditus fuisset propter suspicionem vestræ Conjuratiōis: Adeò nunquam, nisi propter Vos, BALDUINUS periclitatus est: Nam etsi minimè
omnia

omnia vestra probaret, tamen quia de multis vestris hominibus bene mereri non desinebat, probare credebatur.

Mortuo illo Principe, cùm sentiret, miris cuniculis se se insinuantem magis, atque magis illic invalescere vestram Factionem, ammiraris, si de discessu aliquando cogitârit? Certè optabat aliquem jam tranquilliorum secessum, ut Ludos vestros neque audiret, neque videret. Tu tuo more, quidquid tandem voles, malitiosè fingas: Sed ita se rem habere liquet, ut dicam; si modò rursus Lectores obtestatus fuero, mihi ut veniam dent, si diutius leviculis istis, & exilibus narratiunculis rerum propè inanium eos obtundam. Adversarii curiosa, & impudens calumnia ad hanc nos defensionem cogit. Quam fabulam hîc narret, legant, qui volent: Ego notam, & simplicem veritatem opponam.

Mittebat Illustriss. Princeps FRIDERICUS Palatinus Filium suum CASIMIRUM in Lotharingiam: Eum ex sententiâ Patris comitatus est BALDUINUS, qui indè in Galliam, rei privatae causâ, cupere se proficisci non dissimulabat. Sed de migratione alioqui tam nihil statuerat, ut, Heidelbergæ relictâ totâ Familiâ suâ, Uxore, & liberis, solus sit profectus. CASIMIRO Principi Comes tam gratus fuit, ut non aliâ, quàm ejus mensâ uteretur, cujus

&

& sumptu, ex sententiâ quoque Patris, iter unâ peragebat. Cùm ventum est ad Oppidum Barrense, in eo substitit CASIMIRUS, Ducem Lotharingiæ, qui in Galliâ erat, expectaturus: Cùm optimâ autem Ejus gratiâ BALDUINUS institutum iter persequitur; &, ut fit, in medio itinere incidit in Aulam Regiam: In quâ cùm se ignotum esse putaret, agnoscitur, atque salutatur à pluribus, quàm vellet. Unum nunc, honoris causâ, nominabo Virum amplissimum, PAULUM FOXIUM, Senatorem Nobilem, Reginæ Franciæ, & Navarræ Cognatum, & Regis postea in Angliâ Legatum: Qui unus rem totam tenet, & tam potest gravissimo suo testimonio omnes Bezanas calumnias refellere, quàm liberali patrocínio hætenus BALDUINUM defendit. Is cùm hunc nunquam antea vidisset, occurrentem fortè interrogat, num ipse esset, cujus in MINUTIUM fortè Præfationem tunc legerat. Agnitum, & propè restitantes ducit ad Navarrum. Navarrus pro suâ incredibilem humanitate, cùm intellexisset, eum esse, quem sua Socrus in Academiâ Biturigum olim aluerat, & Germania postea evocarat, jubet, Lutetiæ Parisiorum ut ad se redeat: Se enim de Republ., & Controversiis, quæ tum agitabantur, colloqui velle. Non potuit id recusare BALDUINUS, tametsi nihil unquam quidquàm magis illi præter opinionem accidisset.

Lutetiæ

Lutetiæ à Navarro ducitur ad Reginam:
 Indè mittitur ad Cardinalem Lotharingum.
 Si, quânam comendatione tam repentè Prin-
 cipibus innotuerit, rogas; quære abs iis, qui
 commendârunt: Sunt enim ii & familiariter
 tibi noti, & tuo quoque iudicio, fideles.
 Si, qualia fuerint colloquia, etiam rogas, de
 Religiosa Conciliatione Controversiarum fuif-
 se, velis, nolis, intellexisti. Interea Ministe-
 los quosdam, nescio quo veluti terrore pani-
 co perculos, frustra trepidâsse Lutetiæ, & cæ-
 ca invidiâ incitatos, multa adversùs BALDUI-
 NUM molitos esse, non nescimus. Sed ille
 bonâ conscientîâ subnixus tam eorum fatuas,
 ventosâsque calumnias securè contempfit,
 quàm nunc contemnit tuas. Et interea dum
 retinetur á Navarro, tam abs suis prioribus
 studiis alienus non fuit, ut etiam tunc ediderit
 Libros duos προλεγομένων * de Institutione Hi-
 storix Universalæ, & Ejus cum Jurisprudentiâ
 Conjunctiōe ** Irrideas nunc eos, ut voles,
 nasute Zoile: ut risu inepto nihil esse ineptius,
 sic Sardonio *** nihil esse flebilis, quidam
 olim rectè dixit. Ergo (ut tuus Martialis ait)
 Nasutus

* Prolegomenorum.

** Libri hi Parisiis anno 1561. prodierunt.

*** Sardonia herba, Apiastro similis, quæ nasci-
 tur in Sardinia: eâ si quis vescatur, nervos
 contrahit, & rictu diducit ora, ut, qui mo-
 riuntur, veluti ridentium facie intereant.
 Inde *Sardonius Risus*, pro risu ficto, aut infano.

Nafutus sis usque, licet; sis denique nafus,
tuas fannas nihil moramur.

Tandem Navarrus BALDUINUM remittit
cum optimis Mandatis in Germaniam, cum-
que honestissimis literis ad Palatinum, ut,
bonâ Ejus gratiâ, BALDUINUS cum Familiâ
fuâ totus in Galliam revertatur huic Reipubl.
operam daturus. Hic cum Palatinum alloqui-
tur, intelligit, vos interea non cesſâſſe, dum
abſenti ſtruitis inſidias, & nulla non propterea
fingitis, ſpargitisque portenta Calumniarum:
Sed optimum Principem fruſtra à Vobis eſſe
tentatum. Sic optimâ Ejus gratiâ, diſcedit,
& ſuam Juris Scholam, commendat duobus
optimis, atque doctiſſimis ſuis Collegis, NI-
COLAO CISNERO, atque GASPARI AGRICOLÆ,
Illum in Galliâ, hunc in Germania Diſcipu-
lum, atque Auditorem habuerat; ſed tantò
lubentius utrumque deinde habuit Collegam.
Et nos nunc eos, honoris cauſâ, lubenter ap-
pellamus, quos tu, cum enumerares Collegas
BALDUINI, improbè præteriſti, ut alios duos
indignos ſubſtitueres, qui, ut dictum eſt, nun-
quam BALDUINO Collegæ fuerunt.

In Galliam reverſus, ſtatim ſenſit, vos in
Aulâ multò magis moviſſe omnem lapidem,
ut, Navarro abalienato, novus Hoſpes cum
Familiâ novo exilio jactaretur: Sic enim hi
Clariffimi Fratres multis jam annis Hominem
de iſſis nimium bene meritum incredibili ra-
bie

bie, & insatiabili odio persequuntur, ubique
 intenti, ut ei insidientur, ut noceant, ut eum
 nusquam quiescere, respirare nusquam patian-
 tur. Quod quoties mecum reputo, propè at-
 tonitus exclamo illud: Musa, mihi causas me-
 mora &c.

Ergo, ut in Germaniâ nihil prætermise-
 rant, si quid fortè nocere illi possent; sic in
 Galliâ multò magis, cùm & Navarrum tunc in
 suâ potestate habere sibi videbantur. Sed gra-
 tiæ agendæ sunt clarissimo Viro, PAULO
 FOXIO, qui suæ fidei memor, neque veri-
 tati defuit, neque innocentia. Is cùm tibi fa-
 miliaris alioqui in Aulâ esset, & sit vir eâ Vir-
 tute, sapientiâ, dignitate, Familiâ, ut talis viri
 verbum unum debuerit te comprimere, ta-
 men maluisti morem gerere infano tuo in
 BALDUINUM odio, sentires licet, te nihil agere.

Sed cur hoc miraremur? Eodem tempore
 ipse tuus PERRUCELLUS, qui abs Principe
 Condensi evocatus ex Germaniâ, reversus
 fuerat, quâ & calumniâ, & perfidiâ abs
 te exceptus est? Jam pridem enim homi-
 nem pessundare conabaris. Meministi,
 quàm turpiter tuam in eo exagitando, in
 ipsâ tunc Aulâ insaniam ostenderis; & quo
 tamen iudicio, cum summâ ignominiâ tuâ,
 calumniæ damnatus sis. An BALDUINUM vel
 ejicere, vel dejicere faciliùs te posse putabas?
 Sed magnam tuæ malevolentia causam alle-
 gas

gas, quia in eo conventu, sive Aulico, sive Pofiaco, ille te non salutasset, neque ad te sua consilia retulisset. At cur tu potiùs ad eum non veniebás? Nam, sive personam, sive dignitatem spectemus, cur ille potiùs ad te, quàm tu ad illum? Imò verò (inquis) eram propè, quod PAULUS de se ait, κλητὸς Ἀπόστολος*. Unde hoc probas? Vocatus (inquis) eram abs Navarro, & ejus eram Apostolus. Quomodo cùm te obtrufisses, vocatus sis; & cùm antea ad eum excurrisses ad Pyrenæos usque montes, quomodo te insinuaveris, & quid tunc captaris, aliàs dicam. Sed fueris sanè vocatus: quomodo te Apostolum probas? Quoniam tandem ab eo es missus: Dimissus potiùs statim ignominiosè fuisti, & jussus redire, unde veneras. Cur ita dimittenti, ut antea vocanti, ô noster Apostole! non paruisti? Imò verò cur ne Navarri quidem baculo, & armis abigi potuisti? Dices, quia non fit Apostolicum fugere. Vah quid cum isto irrisore agimus? Sed nihil hæc ad BALDUINUM. Cur autem hic te non adorârit, si quæris, hoc scito: Cùm obstupesceret eam esse impudentiam tuam, ut frontem tot infamiæ notis iustam etiam auderes ostentare in tam nobili Conventu Regum, Principum, Antistitum, & clarissimorum Virorum: tum verò quo tenderes, quid captares, & quisnam esses, jam
pri-

---

* Vocatus Apostolus.

pridem tam valde sciebat, ut nihil sibi tecum negotii esse optaret.

Neque tamen nulla fortasse causa fuit, cur eum, quem contemnere te fingis, reformidares. Sed tantò magis ingratus es, cum illi gratias non agis, quòd cesserit, quòd tibi non occurrerit, quòd se non opposuerit; denique tibi pepercerit, quem occupatum satis superque videbat. Quis verò jam non miretur, audere etiamnum te mentionem facere Posiaci (ut vocas) concilii, in quo tam gloriosè scilicet triumpharis, cum jussus, tuæ vocationis, & Ministerii extraordinarii rationem reddere, tam vel turpiter obmutueris vel impudenter eluseris. Nempe quâ confidentiâ illius sive collationis, sive disputationis acta falsa evulgasti, eadem putasti posse te totius historiæ veram memoriam delere. Sed (quod sæpe facis) iterum erras, confidentissime Magister; Acta & vera, & integra, bene consignata supersunt, quæ, cum erit necesse, proferentur cum sempiternâ nominis tui infamiâ; siqua modo infamia major, aut cumulatior esse possit, quàm sit ea, quæ jam pridem te urget. Quid verò, quid si etiam aliquando in lucem prodeant illa consiliorum tuorum Mystera, in nemore Posiaco, & opacis ejus spatiis, vel umbraculis eo tempore jactata; & quidquid in eo genere lucus ille Sangermanus (vos Coryli testes) audivit, & texit: an nihil erit, cur gloriosæ tuæ jactationis te pudeat?

Spectabat illas tuas strophas, atque anti-
 strophas BALDUINUS, neque non, in quam ca-
 tastrophen erumperent, prospiciebat: Sed
 nunquam os aperuit, ut iis intercederet. In-
 gemuit quidem, bonam Galliam tanto studio
 res bonas quærentem, quodam errore (ô mi-
 seram!) incidisse in talem Magistrum τῆς ἀνα-
 τασίας*, in talem Ministrum confusionis,
 in talem Stellionem, talem Pseudolum, talem
 impostorem. Sed nihil aliud, quàm in taci-
 to sinu deflevit talem indignitatem; tibi alio-
 qui non fuit molestus. Nam neque est tam
 (ut ais) πολυπράγμων**, ut rebus, alioqui
 ad se non pertinentibus, ultrò se aut ingerat,
 aut immisceat. Itaque te facilè passus est tuo
 arbitrio insanire, dum hominibus rerum im-
 peritis illudis, & tanquam offusâ quâdam
 nocte cæca, miseræ Galliæ, te venditas. Ve-
 rùm tu illius quoque silentium suspectum ha-
 bebas, & nescio quomodo tibi ab illo me-
 tuens, securo, & tranquillo animo esse non
 poteras.

Ergo ad eum opprimendum, quia una non
 successerat, aliâ aggredieris viâ. Ex tuo Ache-
 ronte Lemannico evocas novum fulmen, quo
 eum & vehementiùs percelleres, & longiùs
 abigeres. Incitas enim Jovem tuum, ut exa-
 gitans quendam CASSANDRI libellum, qui tunc
 fortè

---

* Tumultuationis.

** Variè industrius.

fortè prodierat, & erat tuis actionibus molestus, BALDUINUM famosissimâ aliquâ declamatione vexaret. Concurrerant omnes eo tempore terrores, quibus BALDUINUS propè examinari posset: prospiciebat enim, quid ageretur; sed se ipsum bonâ conscientia obfirmavit, & terribili adversario statim objecit leges de famosis libellis, deque calumniatoribus, siquid illæ fortè possent in Jure adversus vim.

Tu jam eum commentarium clamas esse pessimum. Sit sanè tibi, & tuis pessimus, qui sententiam de vobis capitalem optimo Jure dicit: sed multò fuisset melior, si justus legum Executor, fortisque, & acer vindex accessisset, qui te docuisset, quid sit illud: *Si calvitur, manum endo jactato**. Qualiscunque autem sit commentarius ille, rogamus, ut ab iis, qui de hâc totâ causâ judicare volent, relegatur, ne ex eo plura, quæ hoc alioqui loco repetenda essent, nunc otiosè describere cogamur. Debueras autem, BEZA, siquid in eo reprehendere posses, illud nunc exponere, potiùs quàm hæreris in jejunâ, & inepta, & fatua, & puerili quæstione de illius privilegio: non enim res digna est, quæ te maceret. Jam Magister tuus in ea cavillatione judicatus erat tam valde ineptiisse, ut pudore quodam eam abjecerit. Tu, qui quidvis fin-

M 3

gen-

---

* Verba hæc deprompta sunt ex Leg. XII. Tab. vid. GOTHOFREDUS in *Font. quatuor jur. civil. Libr. I. Tab. I.*

gendum esse putas, potiùs quàm ullam vel levissimam culpam agnoscas, in ea quoque ridicula stultitia peritas, & ais, millies te abs ipso Typographo Vechelo audiisse, quod es commentus. Atqui ne, si velimus quidem, id evinces: & ipse hodie interrogatus respondit: nunquam se tecum, nec te cum illo ea de re esse locutum. Itaque, semel mentiendo, millies mentitum esse te, significas. Verùm levissimum hoc tuæ vanitatis, & fidei peccatum sit.

Non minùs phreneticum est mendacium, somniùmque tuum, quòd eodem tempore, quo BALDUINUS Lutetiæ habitabat, & illi commentario dabat operam, affirmas, secutum esse Cardinalem, Rhenum versùs proficiscentem ad salutandum Ducem Wirtembergensem. Si ita esset, lubenter id confiteretur, neque in veritatis confessione, invidiæ insidias extimeret; sed impudens esset ambitio, si agnosceret, quod objicis. Quid verò tu, cum tam valde eo tempore negasses CHRISTI corpus duobus in locis ullo modo esse posse, nunc fingis, eum, qui erat Lutetiæ, esse prope Rhenum? Nimis enim longum intervallum est. Narrare potius debueras, Argentorato STURMIUM, & ZANCHUM tunc venisse, ad salutandum in eo colloquio Cardinalem. Quod quidem in vestris hominibus quâ patientia toleraris, quâ gratia dissimulaveris (erat enim ea, tuo iudicio

cio certissima Professio Apostasiæ) fortasse mirarer : Sed abs vobis vel antea, vel postea impetrasse dispensationem (ut vocant) dices. Itaque cedo.

Ut in totâ tuâ Fabulâ sæpius elegantiam quâdam Poeticâ videris amasse ὕστερον, πρότερον *, sic & hâc rursus figurâ usus es, cum non modò Commentarium de Famosis Libellis notare voluisti; sed & quas deinde BALDUINUS Lutetiæ exorsus est conjunctas Prælectiones Juris Civilis, atque Historiæ Universæ. Quid autem in iis, quibus nescio an interfueris, & de quibus, si interfuisses, judicare non poteras, reprehendere nunc velis, quas admirari fortasse magis deberes, quàm imitari posses, equidem non intelligo. Principio confiteris, te non esse earum rerum idoneum Judicem. Postea (credo, ut id verè dicere te probares) ais, non modò quendam, qui Lausanæ in docendâ Grammaticâ tibi Hypódidasculus ** fuit, sed & Chalcographum tuum, in Jure Civili posse BALDUINI Præceptorem esse. Ne nimiùm commovearis, Theodore : Nullus est, à quo BALDUINUS recuset discere : Est enim Φιλομαθής ***. Quid verò Librarius ille tuus, qui dum pus tuum exprimit, jus novum suxit, præstare in hâc arte possit, optaremus, alio, quàm

M 4

* Hysteron Proteron, hoc est, inversum ordinem.
 ** Magister secundus, seu Repetitor.
 *** Discendi cupidus.

quàm de suis Apostatis Commentario expref-
fiffet. Tu quidem eum meliùs doceres, quid
fit vis, quàm quid fit Jus. Et nos paulò pòst
singulare exemplum tuæ Jurisprudentiæ fide-
liffimè proferemus. Sanè fi tam præclarus Ju-
ris Doctor est Typographus tuus, tu tantò in-
justior es, qui eum prælo mancipas, tanquam
piftrino. Quid autem, quid fi BALDUINUS
coquum fuum tibi Religionis Magiftrum esse
poffe, viciffim dicat, fi ea confiftit in Confcien-
tiâ bonâ potiùs, quàm in fcientiâ magnâ, nã
ille Præceptor tibi esse profectò poffet.

Verùm tu in mifcendo jure lepidior co-
quus videris: & ebulliente olla fumantis, &
effervescentis iracundiæ tuæ, facetus etiam
esse voluiffi, dum non folùm BALDUINI Jura
cruda, recocta, rancida, dicacitate minimè
fcilicet infulfa fæpius appellas; fed & Ejus
Auditores, doctiffimos Viros miris fannis con-
fpuis, despumans, esse recoctos Caufidicos,
rabulas, fori mancipia. Scimus sanè, vos jam
pridem incredibili quodam odio Jurisconful-
torum flagrare; neque caufam nescimus, cur
eos, qui in eo genere excellunt, peffundare
velitis: Ut jam minùs miremur, quod multi
mirantur, vos etiam nuper Lugduni Moli-
næum, magni nominis Jurisperitum, jam fe-
nem, qui veffrâ caufâ pertulit tam acerba
multa, in periculum capitis vocaffe, cùm fortè
leviter abs nescio quo veffro Paradoxo diffen-
tire diceretur.

Scimus,

Scimus, jam pridem hoc agere vos, ut, Episcopis exterminatis, Ordinem Togatorum non minùs, quàm Nobilium evertatis, atque pessundetis.

Verùm, mi BEZA, etiamnum dissimulare, quod tentas, debueras. Certè nescio, an tibi satis caveas, consulásque, Vir consultissime, dum ita insanis. Cæterùm Jurisconsulti tunc tibi respondebunt, cùm eorum, quæ perpetrasti, facinorum reus, attonitus implorabis eorum non Patrocinium, sed deprecationem, & præsens, statúsque senties, quale sit justitiæ Tribunal, scopulus tuus; & quàm justi, ac severi tibi immineant Judices, simul & Vindices tuorum scelerum. Interea in isto tuo antro, & Arce impunitatis, quid miramur, si tu clarissimis Jurisconsultis ventosa, & inani tua garrulitate insultes, cùm etiam amplissimos Senatores, & maximos Judices supremæ Curiæ appellare latrones, cùm istic latitas, nunc ausus sis? Nempe ut istis Togatis longè anteferres sagatos nescio quos tuos miseros Syndicos, Allobrogas, quorum Collegium paulò post amplissimum Senatum appellas.

Fateor, ô mi Minister, Prædicánsque, cautè feceris, si eos demum Judices semper habeas, quibus tu præscribes, quid de te pronuntiari velis: Nam coram aliis malè tecum ageretur. Sed si imitari volebas illum P. Sulpitium, Tri-

bunum pl. seditiosissimum, qui Romæ habuit suum Contra-Senatum, debebas paulò splendidius præsidium comparare. Neque verò nescimus, cur illi Foro Palatino, quo nihil habet Gallia illustrius, tam sis & iniquus, & inimicus. Sed ut propterea BALDUINO tam valde infestus quoque sis, causa nulla est: Nam, ut tibi gratificetur, rarò marmor utrumque terit.

Ut Jurisprudentiam, sic historica studia BALDUINI eadem dexteritate subsannas: Neque dubium est, quin eundem Chalcographum tuum in iis rursus Doctorem nostrum esse velis, qui non solùm SLEIDANUM sæpius excudit, sed & quandam de statu Universæ Ecclesiæ Historiam compendiosam: Quam quidem te vehementer laudare, atque admirari nunc demum intelligimus, quia confirmas, nullos eum libros, nisi optimos, maximos excudere. Non possumus diutius dissimulare tantam indignitatem: Si qua unquam fuit putida, & infusa farrago vanitatis, atque falsitatis; si qua impura sentina fabularum, atque τῆς ἀνισογνωσίας *, illam profectò esse altissimâ voce profiteri cogimur: idque tantò magis, quòd in rebus Ecclesiasticis multò sit, quam in Civilibus periculosior impostura. En cur JOSEPHO, ac NICEPHORO præferre debueris illam vestram novam rapsodiam.

Equi-

---

* Ignorantiæ historiarum.

Equidem jam etiam mirabar, quid sit, quod nunc scribas, BALDUINUM pati non posse, ut illi inter fabulosos Scriptores numerentur; & contra magis, atque magis confirmes JOSEPHUM, Sacerdotem rerum Sacrarum valde imperitum fuisse; & negligentem, profanumque Scriptorem; Nicephorum verò superstitiosum, & Græcorum vanitati deditum. Quorsum hæc (inquam) tu nunc inculces, dubitabam: Sed postea intellexi, velle te tanquam foricem tuo indicio perire; posteaquam legi, quid eâ de re scripsisset BALDUINUS in Libro de Institutione Historiæ: Quod quidem velim, etiâ relegant ii, qui hujus Quæstionis Judices esse volent.

Ne autem quidquam historicis Illius admonitionibus debere te, aut ullam ἀνισορροσίας* culpam agnoscere videaris, excusas etiam, quod CALVINUS scripsit, SABELLIUM surrexisse post Arium: Tamen si inficiari non possis esse (ut vocas) μνημονικὸν ἀμάρτημα**. Et, ut omnes intelligant, nihil esse tam absurdum, quod aliquo Scripturæ Exemplo defendere non possis, non erubescis, notare, apud Lucam de Theoda*** tale quidpiam reperiri, ex sententiâ nostrorum quidem (ut ais) Catholicorum. Atqui, ô bone! ipsum tuum

CALVI-

* Ignorantiæ historiarum.

** Lapsus memoria.

*** vid. Act. Apost. C. 5. v. 36.

CALVINUM ex eorum numero hâc in re esse, tu ipse annotâsti, & aliâ interpretatione prolatâ, Lucæ locum ad Historiæ fidem, & ordinem alium revocâsti. Et nondum confiteberis, te tuî oblitum, jam non curare, quid dicas, vel non dicas, modò causæ malæ servias.

Denique ne in Historiâ quidem illius iudicii, quo CÆCILIANUS, & DONATUS olim conflictati sunt, quam Magister tuus minimè bonâ fide exposuit, & tu (ut etiam ejus sputa lingere soles) eâdem fide contorsisti in tuæ scilicet Fidei Confessione, agnoscere vis ullum peccatum vestrum. At nesciebas, ô miser! cum eâ de re scriberes, eodem tempore hîc excudâ Libros OPTATI MILEVITANI, & ad eos Præfationem quandam BALDUINI,* in quâ liquidò refellitur tota illa vestra hujus rei inscitia. Quia spero, saltem jam abs te lectam illam Præfationem esse, nihil adjicio. Nam & in eâ senties alios aculeos, qui vestram pungent ἀνιστορησίων ** Ecclesiasticam; qui si vos nondum excitant satis, aut ad aliquam correctionem non revocant, spondeo, fore, ut si in hanc arenam descendere velitis, BALDUINUS palâm exponat, & vincat, vos in compluribus aliis capitibus, eâdem sive culpâ, sive frau-

---

* vid. S. Optatus a DUPIN editus pag. III.

** Historiarum ignorantiam.

fraude, Historias Ecclesiasticas, quibus abuti-
mini, depravare, & quale, quantumque hoc
Falsi crimen sit, liquidò patefaciat. Interea
frustra hoc agis, & tentas, ut illi excutias ta-
lium Literarum Studia, quibus se solis conso-
latur in hâc temporum confusione, & in qui-
bus videt, factum jam olim esse, quod nunc
fit; & ex quibus denique prospicit, quid tan-
dem sit futurum, hoc est, quis futurus sit exi-
tus Tragœdiæ vestræ. Nunc reliquas prose-
quamur tuas criminationes.

Interea dum BALDUINUS, te longum va-
lere jusso, dat operam Jurisprudentiæ, simul
& Historiæ, Rex Navarrus, ut se tuis ca-
lumniis nihil moveri ostenderet, voluit Fi-
lium suum naturalem *Carolus Borbonium*,
quem unice diligebat, apud BALDUINUM edu-
cari. Ne id quidem præterire potuisti, quin
reprehenderes. Quid ita? Quia (inquis) est
Puer Episcopus. Non est ita, Mome! non
est (inquam) ille Episcopus: Ubi erit, tu,
ut Vicarius, aut (ut loquuntur) Suffraganeus
illi sis, accersêris. Sed neque tam Puer est,
quin & sentiat injuriam necis Paternæ, & in-
telligat, quam tu Nomini, & Sanguini Bor-
bonio injuriam facere nondum desinas, & ejus
ultor aliquando esse possit. Interea quid est,
quod toties increpas παιδαγωγίαν *, tu, qui
tam

---

* Institutionem puerorum.

tam famosus es, non solum *δημαγωγός* *,
sed etiam (ut noster *Josephus* tuum Apionem
Cymbalum Mundi vocat) *ὄχλαγωγός* **.

Ventum est ad tempus belli (ut vocas) Ci-
vilis: In quo cur tuam causam agere velis, si
modò posses, magna causa est, o Franciæ Ca-
pur, horum & Causa malorum! Sed jam in
ea Quæstione non immorabimur, quia nihil
ea ad BALDUINUM, qui toto bello nihil aliud
fecit, quàm quòd domi suæ inclusus deflevit
Reipubl. calamitatem. Quid enim aliud face-
ret? Quid in hac urbe etiam ageretur, cum
plebs à vobis irritata fureret, ipse in Suburbio
dolens audivit. Sed nihil eorum vidit, quæ
narras, non magis quàm si Venetiis fuisset:
Adeò in Suburbano suo Secessu abditus, ocu-
los avertit. Itaque (ut uno verbo dicam)
quidquid de spectaculis Tragicis illi objiciis,
& de te, & tibi dictum esse, & ad te potius
pertinere scias, ut non intercidat, quod te-
merè scripsisti.

Eodem tempore Magister tuus BALDUINUM
vexavit, non quidem respondens legibus de
famosis libellis, deque calumniatoribus (non
enim audebat, neque poterat in manifesto
peccato deprehensus) sed spargens virulentam
maledicentiæ farraginem ex plurium convitia-
torum

---

* Plebis Ductor, qui plebem scit ducere, quo
vult.

** Concitator plebis.

torum rabie collectam, atque conflam. Huic BALDUINUS statim objecit alteram suam respon- sionem, quam nunc demum exagitas toto pòst sesquianno. Cordati lectoris erit, & judicis, re, & causa cognita, pronunciare, quod æquum est. Sed profectò BALDUINUS post il- lam suam responzionem non dubitavit, eos tandem aliquando aliud quidpiam certamen moturos esse.

Interea quomodo Italiam, atque adeò Tri- dentum, & quo fructu profectus sit, superius expositum tibi est, pluribus etiam fortasse ver- bis, quàm volebas. Reverfus, in gratiam sci- licet tuam, & tuorum, suum ad leges Maje- statis, atque Perduellionis commentarium edi non recusavit: quem si nondum legisti, legas, velim, ut plura, quæ te exercent, audias; & jam ex iis nihil repetere cogar, quod alio- qui fortasse repeterem.

Et quoniam, quam semel vitæ alienæ ra- tionem tibi reddere cœpi, pertexere debeo, de eo, quod reliquum est, verbum unum ad- dam. Reverfus, (ut dixi) BALDUINUS, scis, quid fecerit, quod tibi doleat. Jussu, & mandato Reginae, invisit PRINCIPEM CON- DENSEM, qui tunc aliqua custodia teneba- tur; & cum eo familiariter (quid est enim illo Principe humanius?) est collocutus de aliqua ratione conciliandarum controversiarum reli- gionis: de qua & rursus cum eodem jam libe-

rato

rato contulit: &, nisi si vos obstitissetis, fortasse fundamenta Christianæ concordiae jacta fuissent. Capita privati ejus colloquii, bello etiamnum flagrante, jussus etiam est conscribere. Quæ occupatio fecit (nihil enim jam tibi dissimulamus) ut suam ad Ducem Guyfium, ad quem cum litteris, quas ad eum habebat, iturus alioqui statim erat, institutam profectioem distulerit: intereaque omnem ejus deinde salutandi occasionem amiserit. Ereptus enim tuo, ô BEZA, beneficio ex hâc mortali vita est DUX ille magnus, qui tamen paulò antè humanissimas ad BALDUINUM litteras dederat. Acerbum BALDUINO vulnus infixisti, cum tui Navarrum confoderunt. Nunc plagam alteram addidisti, neque minorem, neque levioerem, cum alterum illum Principem trucidasti. Et nondum satiata est crudelitas tua? Sed aliàs audies gravioerem & nostram, & Galliae lugentis querimoniam.

Nunc, quod quærebas, habes aliquot actus, & scenas non fabulæ, sed vitæ ejus Viri, in quo falsis obtreçtationibus vexando frustra te ipsum partim oblectas, partim vexas: ut olim Ajax *μαστιγοφόρος** arietem pro Ulysse furens corripuisse dicitur, at in eo cædendo & se oblectaret, & suam, si posset, vel vindictæ cupiditatem expleret, vel maniam exsatiaret. Ut autem nostra Narratio simplici sua veritate depellit,

---

* Flagris percussus.

depellit, quascunque odiosas mendaciorum nebulas affingere, atque offundere voluisti: sic jam brevi responsione refellendum esset, si quid, quod ad causam principalem, quam tuendam suscepisti, valde pertineret, attulisses. Sed quid, ô miser, adferre posses? Liceat jam sanè tibi extraordinario quodam jure agere, & postulare: remittantur præscriptiones, quæ tibi homini ἀτίμω * os obstruunt. Nihil tamen adfers, quod clientem tuum aut subleuet jacentem, aut sustineat labascentem.

Quæ alibi sint victoriæ tuæ, quæ trophæa, non inquirō: in hâc certè causâ tuâ nimis manifesta est offensio tua. Non est fortasse culpa ingenii tui; sed malæ causæ ea est conditio, ut nullius, quantumvis excellentis, & ingeniosi Patroni artificio defendi possit. Credo equidem te tibi videri Rhetorem majorem illo etiam Protagorâ, qui profitebatur, atque pollicebatur τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιεῖν **. Sed nullus tam peritus medicus est, qui morbum lethalem sanare possit. Fortasse legisti, quod noster ACCURSIUS ait; nullam esse tam malam causam, quam peritus Advocatus non possit bonam facere: cùmque toties inveharis in Causidicos Curiæ Palatinæ, quorum artificio fieri dicis, ut mendacium pro veritate habeat

* Honore carenti.

** Defectuosam causam meliorem reddere.

beatum, nescio, an plus etiam præstare te posse confidas: Sed hæc minimè potuisse te liquet. Quid enim? Sive ea, quæ alioqui levia, & nihili sunt; sive ea, quæ seria, hic tractes, nihil agis.

Prima illa facti quæstio, cujus sit libellus de officio pii viri, jam pridem ipsius CASSANDRI testificatione, assertionem, atque vindicationem; imò & CALVINI (tametsi culpam aperte non confiteatur, quia non solet) tacitâ quâdam confessione definita est: tu tamen ridiculè actum agis, & nihilominus, quod non credis, aliis persuadere vis, libellum nempe esse BALDUINI: & ut id efficias, (quid enim non efficeret ars tua?) nescio quas nebulas inani-um conjecturarum colligis, oblitus, quod Jurisconsulti ajunt, non esse conjecturis locum in re liquidâ. Non esset res digna, in quâ immoraremur: sed utile est, indomitam per- vicaciam tui ingenii magis atque magis con- spici. Faciliùs quidem persuaseris, nivem esse atram, quàm meum esse tuum, aut tuum esse meum, ubi nulla ne societas quidem est, aut communio. Vis tamen, ut, quod BALDUI- nus probavit, nullo modo esse suum, & CAS- sander suum in solidum esse probat, etiam- num probare esse BALDUINI. Magna (scio) & admirabilis est tua *πειθω**. Nulla enim tam obstinata olim fuit in Galliâ virgo, quam illa
non

---

* Persuadendi vis.

non expugnârit, hoc est, cui non persuaserit, quidquid velles. Sed nobis persuadere, quod jam vis, ne si ipsi quidem vellemus, nunc posses. Interea nimis erga Adversarium liberalis, ac propè prodigus, ac profusus es. Alterum præterea quendam libellum, sub Christiânorum Jurisconsultorum titulo Argentinæ editum, uni BALDUINO in solidum quoque adscribere vis: nisi si captiosè id facias, ut deinde Plagiarium esse clames, qui alienos libros pro suis agnoscat; & ambitionem ei exprobres, quasi se in Germaniâ solum Christianum Jurisconsultum fuisse profiteatur.

Ubi vides in hoc diverticulo vix te posse consistere, confugis ad alterum. BALDUINUS in secundâ suâ ad CALVINUM responsione obiter quæsierat, an vestrum esset de Hæreticis (quos quidem Hæreseos judicatis) leges capitales ferre? ultimum iis supplicium decernere? palum defigere? rogam incendere? Quæsierat etiam, an veterum Christianorum leges tam fuissent capitales? Quod ad priorem quæstionem attinet, multa non modò ex AMBROSIO & AUGUSTINO, sed & ex aliis minùs ibi fortasse notis scriptoribus memorabilia protulit, quæ pudorem vobis (si erubescere possent) incutere possent. Tu illa omnia vel pervulgata scilicet, vel inania esse ais. Alii judicabunt, qui utriusque partis libellos sedato animo legent.

Sed ut BALDUINUM intelligas præterea habere quidpiam: jam tibi suggerit, fuisse olim quendam Theodosium, quem longè superasti, Episcopum Synnadæ, civitatis in Phrygiâ Pacatianâ, qui, quia Macedonios non solùm urbibus, sed & agris expelleret, dictus est fecisse contra morem ecclesiasticum, & iudicatus est dignus, qui abdicaret. Hic fortasse trepidabis, Sed excipies meritò, illum Episcopum tibi esse ignotum, quia etiam nullam fuisse Phrygiam Pacatianam contendas, cùm, volens expungere quandam epistolæ Paulinæ subscriptionem, scripsisti, non meminisse te, usquam hoc Epitheton legi apud idoneos Auctores. Verùm quod non legisti, aut non meministi, an nusquam propterea est? Ipse, ipse JUSTINIANUS noster centies ejus meminit. Itaque rectè feceris, si, cùm jam secundam editionem adornes, ineptam illam tuam adnotationem expungas, ut alias sexcentas, de quarum vitio, cùm voles, & erit otium, te admonebimus, & ita admonebimus, ut, postquam Castellioni (ut vocas) Grammatico satisfeceris, Juris studiosos superesse scias, quibus ne in eâ quidem re adhuc satisfeceris. Nunc, quod instat, agamus.

Altera de coërcitione Hæreticorum quaestio fuit, cùm quaereretur de veterum Legibus. Tu verò in eâ quomodo diligentiam tuam magis approbaveris, breviter etiam videamus.

deamus. Cùm inflammata crudelitate perquireres, quidquid sanguinarium, & capitale esse putabas, non veritus es, ad confirmationem tuæ sævitæ, confidenter allegare *L. V. de Hæret. & Manich.* BALDUINUS te admonuit, in eâ lege videri adjecta esse quædam verba capitalis supplicii, quæ non extant in Codice Theodosiano, ubi lex illa integra refertur: sicuti neque verba illa convenire possunt cum iis, quæ præcedunt, vel sequuntur, vel cum AUGUSTINI testimonio. Hanc admonitionem non ferens, confidenter retorques falsi crimen, allegans aliam quandam, quam hæcenus non legeras, legem ex novellarum Theodosii (ut ais) libro repetitam, ubi sanguinis mentio fit. Atqui, mi Doctor, de eâ non quæritur: neque propterea conficies, eandem esse alteram legem; tantum abest, ut monitorem tuum falsi reum (quod ais) propterea peragas. Tu quidem astute facis, si tam suaviter elabi posses, nobis non animadvertentibus: sed fraus hæc tua, & suppositio quid aliud, quàm falsi crimen tuum conduplicat?

Imò verò in eâ ipsâ alterâ lege, cujus umbrâ nunc demum te tueri putas, recitandâ rursus aperte falsarius es. Lex illa loquitur de Paganis, eorûmque Sacrificiis: tu Paganorum mentionem expungis, & Hæreticorum substituis: quâ fide? Nam multum inter eos interesse, & magnum eorum discrimen in veteribus

ribus legibus esse, quod & ipse AUGUSTINUS notavit, non ignoras. Quin etiam illa ipsa lex, posteaquam de Paganis egit, de Hæreticis deinde loquitur longè aliter; nec eos aliter puniri vult, quàm ex prioris illius, quam dixi, legis præscripto. En, quam fidelis, mi Theologe, nunc sis jurisconsultus.

Fortasse quia ex obscuro, & apocrypho, & obsoleto novellarum, quas dicis esse THEODOSII, cùm sint potius VALENTIANI postremi, quodam libello (ut loquuntur) extravagante, quem ALARICUS Gothus collegisse dicitur, JUSTINIANUS noster nunquam agnovit, tu hodie primùm, suggerente aliquo curioso, vel quæstore capitali, fortè inspexisti; repetebas, quod jam prætexis: fortasse putabas, nos simplices, stupidos, credulosque leguleios, qui fontes non excutimus, non animadversuros capitalem tuam fraudem, dolùmque malum: sic enim & de BALDUINI, solos (ut ais) indices consulenti ignorantia, magnifice Judex, graviter scribis. Sed tua ignorantia, errorque tuus, vir scientissime, tam te refellit, dum alios fallere vis, ut nemo non videat incredibilem tuam, inscitiam dicam, an audaciam? Quid hic ego advocem legem Cornelianam de falsis? Quid tuam in recitandis legibus fidem exagitem? Ite nunc, Principes, & arbitrio hujus novi legislatoris inflaminate taurum Phalaridis, & miserorum gemitum habete pro mugitu.

igitu. Vis, tamen aliquid in gratiam tuam dicam, BEZA? Accuso (si vis) veterum legum clementiam, atque lenitatem, cum in acta tua intueor, & propè exclamo, debuisse adversus Donatistas esse acerbiores. Ignoscat nunc meæ severitati AUGUSTINUS: si viveret, & quorundam Bezanorum insolentiam videret, suam & ipse sententiam de coërcitione fortè iterum exacerbaret.

Cùm ne in hoc quidem diverticulo commodè, BEZA, diutius hæere posses, quæris aliud; in quo tam te probes Theologum fidelem, quàm in superiori acrem Jurisconsultum esse te probasti. Deligis autem quidpiam, quod ad satanam pertineat, quia de eo lubenter loqueris, & jure familiaritatis potes. Quid verò illud est? BALDUINUS obiter verbo uno CALVINUM fortè admonuerat, temerè eum negare videri, Exorcistas, qui τὰς ἐνεργήμενους * liberabant, fuisse in ecclesiâ veteri: neque alioqui in eam quæstionem longiùs ingressus erat: sed minimè hoc esse prætereundum judicasti. Quid igitur? Posteaquam despumasti nescio quid, quod solent ἐνεργήμενοι **; exclamas, negasse CALVINUM non rem, sed ordinem, hoc est, sensisse, olim quidem fuisse Exorcistas, sed certum eorum ordinem in ecclesiâ non fuisse. Egregia scilicet defensio! Profers quædam

N 4

dam

* Obsessos à Dæmone.

** Obsessi à Dæmone.

dam verba CALVINI, quæ sic interpretaris: Sed, ut nihil agis bonâ fide, ea nunc proferas, de quibus potius quæstio est. Ait CALVINUS, Judæis quidem fuisse suos Exorcistas; sed Christianorum Exorcistas ementitos appellat. Quid hæc verba sibi velint, exponere potius debueras.

Imò verò CALVINUS suæ oblitus Institutionis, in Actis Apostolorum ait, apud Judæos fuisse quoddam Exorcistarum munus, quod Christiani imitati sint: deinde verò Papam voluisse hoc esse commune omnibus suis Clericis. Nonne hîc, quod prius negarat, etiam agnoscit, olim certum quoddam fuisse munus Exorcistarum apud Christianos? Nonne reprehendit, factum deinde hoc esse commune: Quid tu? Inquis: *Quod ad Exorcistas attinet, hoc dico, & affirmo, BALDUINE, quocunque modo Exorcistarum nomen accipias, nunquam te probaturum, certos aliquos vel Apostolorum, vel proximâ Apostolis ætate fuisse designatos, qui Energumenis manus imponerent.* Atqui jam tibi magis res est cum CALVINO, quàm cum BALDUINO: imò etiam tecum tibi ipsi res est; nam in tuâ confessione, non peccatorum, sed fidei scilicet tuæ, cum veteris ecclesiæ Exorcistas ais aut cessare, aut cessare debuisse cum dono sanationum, fateris olim aliquos fuisse; non enim alioqui desinerent. Sed non, ut fingis, cessasse, proptereaque etiam cessare non debuisse,

buisse, quisquis ullum ex veteribus ecclesiasticis Scriptoribus legit, facile ietelligit.

Visne præterea tuam ignorantiam castigari, quæ te tam facit audacem, juxta proverbium, quod ex Thucidide recitas? Non gravabor obiter te monere, ut probationem, quam requiris, & nullam esse temerè pronuntias, saltem repetas ex Epiphanio, qui describens Ministeria & ordines veteris Ecclesiæ post Episcopos, Presbyteros, Diaconos, Lectores nominat Exorcistas; quos, credo, non negabis fuisse Exorcistas. Adde constitutionem VALENTINI, & GRATIANI *L. VI. C. de Episcop. & Cleric.*, ubi eadem est enumeratio. Vide, quantum proficias tumultuando, & id, de quo non erat alioqui instituta disputatio, temerè, & impotenter exagitando.

Interea frustra BALDUINUM, CASSANDRUM, & (ut ais) quoscunque provocas, veluti sponsione factâ, velle te pro Hæretico censerî, atque etiam (ô duram conditionem!) cremari, nisi probes, ex ipsis Inferis emerfisse omnes illas functiones ecclesiasticas, quæ numerantur in Romanâ Ecclesiâ. Nihil hæc quæstio, mi Vir, ad tuum BALDUINUM.

Ceterum si quis Inferorum Angelus ad te retulit, quod affirmas; profer, quas indè accepisti literas, testes tuæ affirmationis. Interea si tam es Inferis, & eorum Antistitibus

familiaris, cautè facis, qui Exorcistas abigas alio Exorcismo. Neque tamen minùs propterea & eris, & diceris *διάβολος* *, quamdiu non desinis calumniando veritati adversari: minùs ut jam conqueraris, si aliquis te Satanam, ut tuo tam tibi familiari verbo utatur, etiam honoris causâ, vocet. Ipse etiam causam reddis: Audivit (inquis) Satanæ nomen ex ipsius CHRISTI ore PETRUS, cum duntaxat immodico Præceptoris amore extra metas fuisset abreptus: & nefas erit, eum Satanam dicere, qui tam valde imitatur eum, qui mendacii, & homicidii ab initio Parens, Magisterque fuit? Quid verò, cum Proditorem illum Judam idem CHRISTUS Diabolum vocaret, annon tuum veluti nomen nobis dictavit? Ac, ne queri possis, tibi injuriam fieri, ecce tibi auricolam vello, & licet. En quàm nos efficis eloquentes, dum nobis suggeris, & dictas, quod & theologicè, & civiliter tibi respondeamus. Nullum finem inveniemus, si omnes istius nugatoris quisquillas excutere velimus.

Sed en se se offert alterum Bezanæ fidei, & Mathæologiæ ** trophæum. Cùm BALDUINUS miraretur, CALVINUM etiam veteres formulas stipulationum, sponsonum, Abrenuntiationum in Baptismo sustulisse, ostenderat,

eas

* Diabolus, seu Calumniator.

** Vaniloquentiæ.

eas olim fuisse tam usitatas in puerorum Baptismo, ut AUGUSTINUS, cum non dubitaret legitimas esse, inde potissimum oppugnet Pelagianos. Quid BEZA? Id non negat, quia non potest; sed factum concedens, de jure disputat, & tales stipulationes, quæ in adultis Catechumenis tolerabiles erant, nullam causam idoneam translatas esse ait ad infantium Baptismum: mirumque esse, tantam fuisse Episcoporum negligentiam, ut hunc abusum ferre maluerint, quam emendare. Hic igitur non cum BALDUINO, sed cum Ecclesia veteri litigat; imò verò secum pugnat: nam alibi cum quendam Germaniæ concionatorem magnum vexat, laudat veteres illas formulas. Credis? Credo. Abrenuntias Diabolo? Abrenuntio, & triumphat, non minus in infantum, quam Catechumenorum adultorum Baptismo usitatas fuisse. Sic bonus, & ingeniosus Rhetor, ut causæ seruiat, modò aliquid laudat, modò reprehendit.

Addit autem, in suæ Ecclesiæ Baptismo retineri etiamnum à quibusdam stipulationes, atque sponsiones, sed aliis formulis, verbisque conceptas. Atqui hoc rursus est, quod in vobis reprehenditur, Theodore, nempe quòd, cum res retineatis, verba tamen mutatis cum aliqua veteris Ecclesiæ ignominia, & aliorum fraude, qui ex verbis, formulisque novis æstimant res quoque novas esse. Interea
tamen

tamen in Castellionem atrocissimè inveheris, qui nihil referre dixit, quo verbo res dicatur, modò res sit eadem. Tu (inquam) tunc contrà contendis, verba Ecclesiæ usitata esse retinenda; & hâc sententiâ litem concludis: Cùm de re constet, & vocabula longissimo usu trita sint omnibus, unde tandem hoc novandi studium, nisi ex stulto, & ambitioso ingenio? En rursus, quàm bene tibi confes. Si simpliciter ex latinis fecisses Gallicas formulas, ut intelligerentur, translatio fidelis non reprehenderetur: sed nihil cum veteri Ecclesiâ simile, nihil ex eâ reliquum habere voluistis, & Authores potiùs, quàm interpretes, ut vestra inventio ab imperitis laudaretur, & esse, & videri in hoc toto genere ambitiosè desideratis.

De Reformatione, quam religiosè desideramus, quid tecum agamus, qui deformitatem nobis placere etiamnum mentiris? Atqui centies jam vobis dictum est; vos impudentissimè calumniari, cùm, ubi quæstio est de usu Antiquitatis, obtenditis abusum Posteritatis: nihil hîc profectò ad eos, qui non nisi illum tuentur: Nihil itaque ad BALDUINUM, qui minimè omnium defendit, quod est vitiosum.

De Chrismate denique litigas: sed memineris, quænam de eo tecum lis sit cum BALDUINO. Quæsitum est, an eo veteres Christiani usi sint in Baptismo. Probatum est, usos esse:

esse: & si testimonia, quæ prolata sunt, tibi non sufficiant, adde, quod ipse TERTULLIANUS in *Lib. de Baptism.* Perungimur (inquit) ex veteri disciplinâ. Quid tu contra nunc objicis? JUSTINUM in suâ ad Antonium Imper. Apologiâ non meminisse hujus unctionis. Credo; sicuti nec reliquarum ceremoniarum, de quibus tunc non quærebatur. Sed alii non minus & boni, & antiqui testes meminerunt. Ipse TERTULLIANUS in suo Apologetico, etsi de cœnâ Christianorum quæreretur, tamen ἀγάπην * potiùs describit; de Mysterio cœnæ nullum verbum: non enim tunc volebat profanis hominibus exponere, quod illi fortasse irrisissent. An propterea dices Cœnam Christianorum nihil aliud fuisse, quam ἀγάπην? Imò ut ex JUSTINO tunc repetis, quod TERTULLIANUS præterit; cur similiter, ubi de Baptismo quæstio est, non pateris ex TERTULLIANO, & aliis repeti, quod in JUSTINO desideratur?

Consistimus etiamnum in quæstione facti: de hoc ubi constat, si agere velis de jure, contendas, non rectè, ritè, religiosè factum: age cum veteri Ecclesiâ, quam habes adversariam, & ream facis; nos missos facito. Sic etiam cum de Liturgiâ, quam Latini nostri olim Missam vocarunt, quæris, te contineto, & scito, eum, qui res integras tuetur, corruptas non tueri.

---

* Agapen.

tueri. Quàm velles, vitia ille defenderet, ut, quod declamares, haberes! Sed non impetrabis. Vis, de rebus tantis tecum agi? Patere, ut agatur sedatè, distinctè, liquidò. Rogatus erat Magister tuus, ut, si vellet statum causæ cernere, ad ætatem AMBROSII oculos placidè reflecteret. Tu perinde tumultuaris, ac si in Acherontem præcipitatus esses. Si ad AUGUSTINI Ecclesiam revoceris, fremis nihilominus; & à Papanâ defecisse jam pridem te narras, valde scilicet πρὸς ἕπος*.

Semel quidem tibi excidit, ipso etiam AUGUSTINO sedente Judice, velle te agere causam tuam. Sed cum ad rem ventum est, tale Tribunal, tanquam scopulum, fugis. Quid tergiversaris, & terrificæ verba fundendo perturbas τὸ κρινόμενον**? Quæritur, an illam, quæ fuit AMBROSII, & AUGUSTINI, & CHRYSOSTOMI sæculo, Ecclesiam (ut utar verbo, quod ferre non potes) Catholicam statuas esse Apostaticam, Satanicam, Antichristianam: aut si modestiùs, quàm tu loquaris, loquendum sit, an cum eâ communicare, ejus doctrinam sequi, & ceremoniis, formulisque uti liceat. Dic apertè, quid sentias. Non audes, quia, si de eâ confitearis, quod cogitas, deploratam tuam impietatem prodes: sin eam CHRISTI Ecclesiam veram agnoscas, non minùs infan-

num

---

* Ad rem.

** Crinomenon, sive Scopum.

rum Apostatam te esse probabis. Quid igitur? Incurris ululans in Papas posteriores, & in eos evomis, quidquid in illam, si auderes, velles. Atqui neque iis, ut Authoribus, acceptum ferre potes, quod est in quæstione, neque de iis, quos despumans perpetuò crepas, fuit instituta disputatio. Cùm de Antiquitate rerum controversarum, deque ejus Antiquitatis Jure quæreretur; longè altius ad inquirendam originem causa revocata est. Cur non audes eò nobiscum oculos attollere? De posteritatis abusu postea viderimus; de primo, rectoque usu priùs inter nos constet.

Tu jam, ut statim, & breviter totam (cujus oblivisci non potes) Missam conficias, obijcis nescio quam malè subactam massam confusæ, & crudæ maledicentiæ: tu eam, si potes, concoque; atque etiam, si vis, in tuo Sacrificio, profano more, molam falsam * offer. Quid hæc tandem ad nos? Et quî posset his de rebus feriò, & graviter tecum agi, quamdiu sic agis? Et quomodo tam permixtæ, perturbatæque Satyræ tuæ respondere possemus, cum nihil discernas, nihil distinguas, neque, quam partem potissimùm petas, indices? Imò verò quidquid dixerimus, vel astutè miscebis, vel otiosè detorquebis: aded nulla est ingenuitas tuæ actionis. Dixit fortè BALDUINUS,

non

---

* vid. HERING de Molendinis quæst. 3. num. 14. 15. 16. & 17.

non defendere se, si quod in abusu sit vitium: tu exclamas, eum confiteri, in toto usu nihil aut fuisse, aut esse, nisi βδέλυγμα*. Adeò religiosè depravas hoc verbum, quo tua potiùs, neque minùs quàm Barbarorum, profanatio notata fuit.

Urges, ut plura dicamus his de rebus. Atqui tu discere non vis. Et cùm tandem abs BALDUINO hoc requiris, non Episcopo, sed Jurisconsulto? Et cum habeas Liturgica, ab aliis collecta, quid illi aliis studiis occupato molestus es? Sanè si quod ex AMBROSIO, ex AUGUSTINO, ex CHRYSOSTOMO repetere potes, tibi non sufficit: brevi etiam habebis antiquioris CYRILLI, Hierosolymitani Catecheses, quæ aliquid addent. Iis contenti sumus; si tu contentus non es, adversùs illos agito. BALDUINUM, qui plus præstare non potest, neque longiùs progreditur, missum facito.

Imò verò valde scilicet opportunè nunc eum provocas, ut etiam tecum agat de Eucharistico Mysterio Corporis, & Sanguinis Domini. Scilicet hic unus in Galliâ, Germaniâque superest, quem aggrediaris tam subtili disputatione. Scilicet in Germaniâ, Galliâque ita te gessisti in ejus rei tractatione, nihil ut supersit, quàm ut hunc oppugnes.

Sed

---

* Rem execrandam.

Sed si quid haberes, THEODORE, non jam dico frontis, quâ jam pridem cares; sed saltem mentis, nunquam profectò renovares memoriam hujus certaminis, in quo hæctenus tam indignè versatus es. Age, mecum recordare, quisnam primùm in Germaniâ fuerit triumphus tuus. Tu cum ELECTOREM PALATINUM, OTTHONEM HENRICUM, qui acerrimè obstabat vestris insidiis, primùm tentare velles, venisti ad eum, quo tempore in thermis erat; & ut ei illuderet, magnâ cum simulatione novæ pietatis, obtulisti Confessionem, quam dicebas non modò tuorum Allobrogum, sed & Helvetiorum esse. In eâ tam tuo, quàm eorum nomine profitebaris, collectâ verborum *ἐμφατικωτάτων* *, quæ Germanis grata esse putabas, congerie, vos in hoc Sacramento credere, verum, & reale, & substantiale Corpus, & Sanguinem CHRISTI verè, realiter, substantialiter (& quid non?) adesse, & sumi, offerrique etiam tam indignis, quàm dignis. Denique ita loquebaris, ut ipsum in hoc genere LUTHERUM superare videreris. Qui aderant, obstupuerant, vos tam repente ex Zwinglianis factos esse (sic enim putabant, & loquebantur) plusquam Lutheranos. Aderat ipse MARPACHIUS, Argentinensis Concionator, qui quia vestras Strophas magis noverat, suspicabatur, dolum aliquem

* Maximam vim significandi habentium.

aliquem subtilem subesse. Sed noluerunt viri boni morosius inquirere, an, sicuti loquebamini, ita sentiretis.

Amplectuntur ergo tuam illam Confessionem, deque eâ triumphant, & CHRISTO gratias agunt: & communis gratulationis ergò, mittunt eam DUCI WIRTEMBERGENSI: Hic vestram conversionem non minus admiratus est, laudavitque. Cùm autem audirent Tigurini, propterea de se in Germaniâ triumphari, noluerunt tuam imposturam tolerare. Itaque non modò agnoverunt Confessionem, quam eorum quoque nomine obtuleras; sed & acerrimè oppugnârunt: tēque, qui eorum mandatum e mentitus eras, non modò falsi reum peragunt, sed & παραπρεσβείας*. Tu quidem, ut eos placares, scilicet allegabas, dolum aliquando bonum esse, aliud agere, & aliud simulare. Sed illi nondum hanc Artem vestram didicerant. Ergo cum iis aliter reconciliari non potuisti, quàm Confessione tui peccati, & (quæ tibi ignominiosa profectò fuit) Exomologesi. Hæc prima fuit in hoc mysterio tractando Religio, Fidēsque tua.

Paulò pòst domum reversus, ut magis ostenderes te antea Germanis illulisse, JOACHIMUM, Hamburgensem Concionatorem, quem omnes (ut vocant) Saxonicae Ecclesiae, & sexcenti

---

* Legationis malè obitæ.

centi earum Ministri, quos CALVINUS Judices appellarat, acerrimè defendebant in hâc quæstione, tu (ut CALVINO succenturieris, apertè oppugnas, & palam profiteris, aliam in Cænâ Domini non esse Corporis, & Sanguinis Domini communicationem, quàm in Baptismo, in Concione, in Lectione S. Scripturæ, & deinde in privatâ meditatione, quoties mens fidelis in Christum assurgit. Nunquam non modò CALVINUS, sed ne ZWINGLIUS quidem tam vulgariter de hoc Mysterio locutus est. Sed tu tuam audaciam vis eminere.

Paulò pòst Tillmannus HESSHUSIUS, quo tempore PALATINI Concionator erat, scripsit adversùs CALVINUM hâc de re libellum. Tu, qui nominatus tamen non eras, mox insurgis, & scurrilibus Dialogis eum proscindis. Quadruplex erat libelli tui inscriptio: *Κρηωφαιγία* *, Cyclops, Onos **, Sophista. Metuebas enim, ne non statim omnes intelligerent, quàm religiosè ageres de hoc Mysterio. Ibi ergo non modò inauditâ scurrilitate nescio quem asinum molitoris, Apuleano Ludo, fustibus cædis; sed & quasi apud Anthropophagos Canibales educatus esses, despumans crepas Sarcophagos, Cyclopes, Polyphemos: sic enim in uno ignominiosè depingere volebas Germanos Concionatores. Et cùm sci-

* Manducatio carnis.

** Asinus.

res, Ethnicos de hoc Christianorum Myste-
rio tam profanè locutos esse, voluisti simili
exemplo Cænas Thyestæas confingere. TILL-
MANNUM non perculit Cyclopica hæc tua ru-
ctatio: imò verò sic ille tibi respondit, &
tuam angelicam simplicitatem ita depinxit, ut
tu ipse attonitus deinceps tacere malueris.

Sed & quia subinde fingebas saltem, Wi-
tembergam, & Lipsiam (quas vocabas Ocu-
los Saxoniae) minùs vobis adversari, Lipsia
edidit Martini KEMNITH, Brunswicensis Mini-
stri, Librum, qui placidè, finè ullis convitiis,
& finè ullâ verborum acerbitate vos oppug-
naret. Deinde Paulus EBERUS (qui fuit veluti
anima PHILLIPPI, Pastor Wittebergensis) acer-
biùs in CALVINUM scripsit. Cur his præteri-
tis, quibus respondere nondum potuistis, alios
laceffitis?

Sed tu scilicet in Galliâ occupatus fuisti in
eâdem quæstione pertractandâ. Rectè: Vi-
deamus, an hîc meliùs te gesseris. Venisti
ad Conventum Posiacum, ut audireris. Regi
pollicitus es, te nihil dicturum, quod hujus
Mysterii dignitatem minueret, aut perturba-
ret Auditores. Hâc conditione data est tibi
audientia. Tum verò exclamâsti, tam dista-
re Corpus CHRISTI ab Eucharistiâ, quàm Cæ-
lum à terrâ. Multis frementibus, quorum si-
bilus te propè exanimatum repentè perculit,
quidam ex tuis quondam Sodalibus subridens
insu-

insufurravit: An crederet, in Eucharistiâ esse CHRISTI Corpus, qui vix in Cælo credit ullum esse Deum? Princeps Cardinalis cùm, ut tibi responderet, mandatum accepisset, multa de re Sacramentariâ dixit, quæ ad te refellendum pertinere putabat.

Aliquot pòst diebus in collatione rogaris, ecquid velis: ac, ne rursus fingeres, vos cum Protestantibus convenire, prolatum est, quod ex Germaniâ missum erat, recens scriptum, quod talem larvam vobis detraheret.

Petiisti tempus ad deliberandum. Data est tibi, ut commodiùs deliberares, brevissima formula, ut ex tempore tunc conscripta fuit abs illo Cardinali. Aliquot pòst diebus privatim exhibes, quam cum tuo Saulo, ex Angliâ adducto, consignare paratus sis, formulam, quæ proximè (ut videbatur) accedebat ad alteram, & ab Episcopis ipsis tolerari posse, videbatur: adeò liberaliter ingeminabat hæc, verè realiter, substantialiter esse Corpus CHRISTI in Eucharistiâ. Reditur die condicito ad Collationem, ut de formulâ utrâque agatur. Tum verò ex scripto (nam memoriam conscientia mala perturbabat) recitas longè aliam Protestationem, atque adeò deprecationem, ne in hanc disputationem descendere cogaris; adjicisque, malle te, hâc de re audiri veterum Ecclesiæ Doctorum orationem, quàm tuam.

Et interea, ut terreas Auditorium, quod erat amplissimum, atque nobilissimum, impudentissimè jactas, te in eo stare nomine Helvetiorum, Germanorum, Polonorum &c.; quamvis non nescires, in eo ipso conventu recitatas esse literas, ex Germaniâ missas, quæ te refellerent; & præsens ex alterâ parte adesset PETRUS MARTYR, tuus Assessor, qui palam tibi reclamabat, cùm simpliciter defenderet Tigurinorum dogma. Denique expectare te dicebas, ut erudiaris ex sententiâ Ecclesiasticorum Doctorum, qui floruerunt usque ad sexcentimum Christi annum. Allata erant volumina plusquam quinquaginta, & notati in iis loci, ut quærendi labor abesset. Sed longè aliud quærere te apparuit, cùm astutâ recriminatione usus, Auditorium traduxisti ad aliam altercationem, tametsi, cùm id ironicè ageres, imprudens incurreris in eum, qui te ita excepit, ut pedem referres. Certè tunc eum præsentem tam reverenter deinde es allocutus, quàm nunc absentem petulanter proscindis: & quidem magnâ simulatione novæ modestiæ, obstipito capite, demissis auriculis, oculis in terram defixis, tremulâ voce protestatus es, nolle te perturbare Concordata inter Papam, & Regem &c.

Redeo ad tuam disputationem Sacramentariam, quam tu rursus postea aggressus, ecquid in alterâ magis privatâ collatione miscueris,
liquet

liquet ex epistolâ ejus Theologi magni, qui te potissimûm exercebat : quæ epistola edita est, ut etiam refelleret falsitatem Actorum, à vestris editorum. Quid enim agitis bonâ fide? Prætereo reliquos tuos ludos, variasque strophas, & antistrophas : Sed quis non exhorrescat tragicam catastrophem, cùm tandem effecisti, ut tua illa Cœna esset Cœna Lapitharum. Ergo nunc triumphans, & quasi rebus hætenus præclarè gestis, provocas BALDUINUM ad hoc certamen : & quia obiter scripsit, se se tale, tantumque Mysterium non exinanire ; magni autem facere perpetuam veteris Ecclesiæ sententiam, exclamas, eum jam transisse ad Vetustas. Nescio, an tali verbo veteres Orthodoxos irridens notare velis, ut olim eos Ariani vocabant Humusianos. Sed profectò si vel cum hoc uno Jurisconsulto tibi res esset, neque major victoria, neque offensio minor esset tua, quàm hætenus fuit, cùm es congressus cum Theologis : & fortasse audires aliquid, quod acrius retunderet hanc tuam effrænatam sive proterviam, sive procacitatem ; neque non aliquando dies fortassis veniet, quo & hanc plagam accipies.

Interea hoc tibi quoque reípondemus, cùm BALDUINUM laceffis, & provocas ad disputationem *περί ἀνάγκης*, sive de Prædestinatione ; in quâ quæstione sudabis, ut nobis exponas, quænam fuerit olim illa Prædestinatorum Hæ-

refis, quam fuisse tempore HONORII IMP. narrat SIGEBERTUS, Gallus Historicus bonæ fidei: & laborabis, ut explices tuam dictionem, quâ ad eludendum uteris, scribens, DEUM quidem velle, & facere omnia, quæ fiunt, non tamen ita, ut fiunt: Atqui, eo invito ita fieri, dicere nolles; & permittentis verbum repudias. In-
 rerea nihil quidquam impudentius dici, aut fingi potest, quàm quod jam contendis, hâc totâ in re PHILIPPUM idem, quod vos, & vos idem, quod PHILIPPUS, sentire. Nam, etsi non nisi postremis ejus libris, & sententiis standum esse dicas, tamen quod postremò ad Articulos Bavaricos scripsit, an cum doctrinâ in hoc genere vestrâ planè consentit? Quid de hâc quæstione obiter annotârit BALDUINUS ad MINUTIUM, non ignoras: nunc nihil addit; sed cum sciret, vos disputando nihil aliud efficere velle, quàm olim Ariani; non temerè nuper vobis opposuit illam veterum Christianorum Principum Legem, quæ curiosas, audaces, infinitas, publicas privatorum hominum de Mysteriis disputationes, & de talibus rebus, rectè judicatis, novas, atque irreligiosas contentiones, ex quibus tantum malorum redundavit, inhibet. BEZA natus scilicet ad disputandum non minùs, quàm ad bellandum, propterea exclamat, illum jam ad eos transiisse, qui Christianam Religionem transformârunt in Cæsaris Mysteria. Atqui lex illa est non modò THEODOSII, atque MARTIANI, sed & Concilii Calchodonensis, & quidem

dem sanctissimis causis, & justissimis rationibus communita, quas & magis, atque magis posteriorum temporum exitus comprobavit.

Adderem, quod non modò NAZIANZENUS, sed ipse imprimis AUGUSTINUS scribit *Epist. CXI. CXXI.*, & in *Enchirid. Cap. IX.* & *Lib. II. de Peccat. Remiss. C. ult.* & *Lib. II. de Civ. Dei C. I.* Sed mox insurget Eleusinus noster Sacerdos, & talia dici finget de suis initiis, quibus, propè est, ut comparet Religionem Christianam. En, cum quo Mystagogo nobis futura res sit, si cum isto Diagoro sit certandum. Quid plures horas perderem in hoc tam lubrico serpente comprimendo? Etsi deprehensus teneatur, arctissimèque constringatur, tamen sibi labit, ac sinuosos Gyros implicans, se se evolvit, ut elabatur; & simul incantando probabit, nos ipsos teneri, & quidquid tandem dixerimus, non solùm eludet, sed etiam avertet.

Nam & mirabilis est ejus (ut dixi) *πειδω**. Docuit Lausanæ multis annis Rhetoricam, conjunctam cum Poësi Græcorum. Etsi illinc turpiter, atque ignominiosè pulsus fit, quia scilicet suorum Bernensium mores, quos tot annis pertulerat, per suam conscientiam ferre non potuit; tamen factus propterea Præco Genevensium, illam Versutiæ scientiam callet, & exercet magis, quàm unquam. DEUS malè perdat artem perditissimorum Sophistarum.

---

* Vis persuadendi.

Nunquam antea satis intellexeram, quod de eâ PLATO scripsit. Audieram puer aliquando illud in scholâ ex comœdiâ: Nihil tam bene dici potest, quin, malè interpretando, possit depravarier. At nunc nobis res est cum depravatissimo Interprete, & maledicentissimo Calumniatore, qui nullum non verbum miro artificio captat, ut corrumpat. Quot in ejus invektivâ declamatione Periodi sunt, tot sunt exempla, & figuræ hujus artis. Et nondum confitebitur, se se ex Theologiâ non modò efficere Technologiam *, ùt ille olim AËTIUS, Hæresiarcha, sed etiam malitiosam Mataeologiam **.

Cùm BALDUINUS videret, tanto hos fastu inflatos cristas cum supercilio attollere propter gloriam suarum scriptionum, admonuit CALVINUM, nihil esse, cur de suo ingenio tanto-pere gloriatur, aliisque tam superbè insultet, cùm nihil fecerit ingeniosius, quàm quod Commentarios BUCERI, & OECOLAMPADII interpolârit. THEODORUS propterea exclamat, injuriam fieri DEO, & Apostolis, quia non iis, sed novis hominibus acceptò feratur Doctrina Religionis; & interea adversarium confiteri, non modò Helvetiam, sed Germaniam totam subscribere doctrinæ Calvinianæ. Et quisquam negabit, admirabilem dialecticum esse BEZAM?

Et

---

* Artem decipiendi.

** Vaniloquentiam.

Et miramur interea, si BALDUINUS, ne diutiùs cum ingeniis conflictetur, ejusmodi facere malit, quod eum postremò mones, THEODORE. Mones, ut spartam, quam nactus est, exornet potiùs, quàm cum hominibus tam, ut ais, rixosis, & seditiosis, hoc est, ut ipsemet interpretaris, vobiscum frustra contendat. Itaque per BALDUINUM licet, ut in istà Palæstrâ, tanquam Dares, solus gloriôsè te, & brachia tua ostentes: nam & dum furiosè declamas, & mentiendo te fatigas, placidè ille in bonâ conscienciâ acquiescit, & ad Deum conversus, illud ex *Psalmo* ingeminat: *Illi maledicent, tu autem, Domine, benedices* *

Age ergo, discursa, tumultuare, vociferare; & flectere si nequeas Superos, Acheronta moveto: ille quietus exspectabit, ut, quod ais, piis, & doctis Scriptoribus, qui tuorum Actorum historiam colligunt, novum argumentum præbeas ad eam quoque historiam locupletandam, quam de horrendis Dei Judiciis conscribunt. Non enim dubitamus, quin in te aliquando DEUS editurus sit terribile exemplum suæ ultionis, quo totus Orbis attonitus erudiatur. Interea nihil est, quod tibi non liceat. Fruere usurâ modici temporis; ac, si infamis, & familiaris, nescio quis, tuus morbus nondum tuum planè fregerit latus; & raucedo nondum faucibus occupatis vocem
inter-

---

* Ps. 108. v. 28.

interceperit tuam, declama, quantum voles, valesque, & potes, præsertim in Apostatas, qui nullâ de re magis sibi gratulantur, quàm quod tuam factiõnem, opprobrium Nominis Christiani tempestivè fugerint.

Exclamas : Etiam si quibusvis Judæis, vel Paganis deteriores essemus, & tam crudeles, immanésque essemus, quàm tu esse vis; an tu Apostata esse defines? Sed si, qui propterea à vobis deficit, est Apostata; quid superest, quàm ut omnes intelligant, vos etiam hoc nomine incessere illam ἀποστασίαν ἀπὸ τῆς Νέρωνος*, cujus meminit PLUTARCHVS, & ipse in alterâ suâ Responsione BALDUINUS? Ergo quamdiu ita agis, nihil aliud efficies apud homines cordatos, quàm quòd insanabilem iis morbum animi tui magis, atque magis patefacias, ut, si minùs quidam hæctenus te noverint, jam videant esse te, qui es. Quanquam ita jam tu te ipsum omnibus prodideris, ut pauciores deinceps decepturus sis. Itaque & quotidie hìc audimus primarios Galliæ Nobiles, qui te aliquando, cùm non nossent, fortasse secuti sunt, nunc detestari tuos impurissimos mores, ingenium turbulentum, ambitionem irrequietam, sanguinariam crudelitatem, insanam maldicentiam, arrogantiam intolerabilem, versutiam incredibilem, & nocendi cupiditatem insatiabilem. Ergo valde erras, cùm eos, quibus
ali-

---

* Defectionem à Nerone.

aliquando fortè imposuisti, nimiùm hebetes
 etiãnum, & cæcos esse existimans, jactas,
 Patronos, & Defensores, & Mecænates esse
 tuos Spero equidem brevi, fore, ut & ipse
 sentias, eos potiùs esse severissimos Judices,
 atque ultores tuæ improbitatis. Non desinent
 & optare, & amare res bonas; ùt, qui abs te
 discesserunt, eas & amant, & optant magis,
 atque magis: Sed cùm sub earum umbrâ. &
 inani titulo nequitiam tuam, & fraudem celare
 vis, scito, diutius id passuros non esse viros
 bonos, qui te nôrunt.

Itaque etsi credulam aliquam multitudi-
 nem, alias ob causas fortasse irritatam, atque
 offensam infatuaveris, multosque vesanos in-
 cantâris; tamen ubi ad se redierint, qui ad te
 præcipiti quâdam vertigine, & vanitate, adacti
 transierunt, senties, quàm eos pudebit suæ le-
 vitatis, atque cæcitatibus. Nunc cùm iis illuden-
 do verba dare impune potes, per nos quidem
 certè licet, ut coaxes, crocites, grunnias, mu-
 gias, hinnias, gannias, barrias, rudas, fremas,
 frendeas, latres, ulules, &, quascunque voles,
 belluas tuo rictu, & gutture superes. Nos con-
 tenti nunc erimus eâ responsione, quam primæ
 pagellæ caninæ tuæ declamatiõnis præfixisti, ut
 Magistri tui, ranquam Phonsci nostri, proce-
 miis nostram infantiam adjuvares, & alio com-
 parandæ responsionis labore sublevares.

Neque

Neque verò miramur, te poëticas Metamorphoseon fabulas, quibus cerebrum tuum tua Circe referfit, suggessisse Magistro Reformationis. Sed incautè fecisti, quòd, qualis vestra non Reformatio, sed Transformatio sit, per imprudentem tuum ὑποθήτην * statim indicari non senseris, dictantem non tibi, sed nobis, quod responderemus. Hecubam (inquit ille) fingeant Poëtæ, cùm, Trojà eversâ, passim maledicta, in hostes ingerendo intemperanter dolori indulgeret, tandem fuisse in canem conversam, nempe quòd immodicus ille convitiandi impetus nihilo pluris quàm canis rictus fieret. Si hoc de nobilissimâ Reginâ dictum fuit, quam si tot, tamque acerbæ clades in rabiem adigerent, aliquà tamen excusatione dignus erat muliebris luctus: Quid de homine nihili dicendum, qui cæco magis furore, quàm iracundiâ percitus, non tantùm in obvios quosque probra temerè conficta evomit; sed optimos cupidè appetit, quibus protervè maledicat? Sic nos tibi respondere, credo, voluisti pro tuo candidato candore, THEODORE: & talia sunt pleraque vestra, ut à nobis non in alios, sed in vos ipsos scripta, & nobis in vos dictata esse videantur: quod Divini Judicii genus in Donatistis olim etiam OPTATUS, & AUGUSTINUS agnoverunt. Itaque retortis in vos vestris convitiis nihil aliud addam;

---

* Musarum Internuntium.

addam, quàm quod AUGUSTINUS ad Parmenianum, Donatistam: *Quæ (inquit) tandem vis, nisi cæcitas, & vanitas animi, cogit hominem, clausis (ut dicitur) oculis, in alium jacere, quod in eum, qui jecerit, continuo redeat, eumque ictu reciproco affligat, intacto illo?* Sic ille.

Nunc cogita (si per tuam efferatam maniam potes, THEODORE) quid dicere possimus, cum ipse, ipse BUCERUS (cujus dicta pro Oraculis habes) CALVINUM jam olim appellavit non modò canem, sed etiam rapidum canem, idque ipsius CALVINI manu consignatum etiamnum teneamus? Quid ille vester nunc diceret, si, in quam postremò rabiem degenerâstis, hodie videret? Delectat nihilominus vos vestra canina facundia. Sed quoties ingeminas istud: Quid latras? saltem cogita verus responsum: Quia furem video. Atque utinam, ô Cerbere! plures essent canes, qui suo latratu vestra sacrilegia terrerent!

Ais, eum, quem impetis, & proscindis, latrare posse, mordere non posse. Cur igitur tu tam mordax, & aculeate, & dendate Satyricæ, hominem tam edentulum, & obtusum, & imbellem reformidare videris? Vel cur Cerberæus Molossus agnum bidentem, & mutum, vel oviculam balantem procul laceffere dignatur? Cur non potius provocas, & excitas, & irritas quosdam nimium tibi blandos Melitæos; quid apud JESAIAM dicuntur canes muti?

An

An quia horum silentio beatus es? An quia foves Cynalopecas *? Neque tamen temerè infelicis Hecubæ meministi, quæ, quia Polymnestoris, sicarii, tyrannidem, ut potuit, ulta est, lapidibus, indignè obruta est. Vos nempe ululatum miserorum, vestram immanitatem deplorantium, simili feritate comprimere velletis; sed qui non modò canes, sed etiam tigres vocare alios soletis, videte, ne domi alatis catulos, quales ex tigre, & cane, tertio coitu nasci ajunt.

Ceterum, mirifice Poëta, cum tuas Metamorphoses revolveres, cur illius pueri, qui in stellionem; vel Cerambi, qui in Scarabæum; vel Ascalaphi, qui in bubonem, vel Lyciorum, qui in ranas, memoriâ tuam Circem non recreâsti, ut vestram Transformationem lubentius perpoliret? Cur non saltem illius vestri Lycaonis, Arcadis, qui cum puerum immolâisset, & humanum cruorem sparsisset, mox in lupum conversus esse dicitur? Deus Bone! ad quæ monstra descendendum est, cum istis renatis Angelis est respondendum? Sed quid aliud audire debent, qui homines, humanos, ingenuos, literatos, Christianos ex suo ingenio ferino æstimant, & pro Cynocephalis ** habent? Cum humanissimè, & modestissimè responsurum iis fuit, clamant, caninum esse latratum: Ut & nunc, THEODORE, Crocodillum tuum; flebiliter

---

* Canivulpes.

** Hominibus canini capitis.

biliter scilicet ejulantem, sibi responsum esse paulò acerbius, quàm putabat, initio proponis; quasi tam aridas, minacésque lacrymas extra vestra Ponicæria irrideri nescias; & interea ex illius rursus dictatis posse repeti, quod iterum audiat. Meministi, quid in hominem; multò, quàm sit ille, vel tu ipse sis, Evangelii vocaliorem Præconem scripserit: hoc illud est, quod nunc querulus convitiator meliori jure debet resorbere, ut vestris demum vos verbis constringi denuo sentiatis. *Quasi verò* (inquit) *qui omnia humanitatis jura evertit, & datâ operâ visus est æquitati, & modestiæ bellum indicere, sibi non præciderit omnem ex postulandi rationem.* Cur non potiùs attendit ad cælestis Magistri sententiam: *Quâ mensurâ usi fueritis erga alios, eadem rependetur vobis?* Ac si toto vitæ cursu nihil, præter anathemata, didicervit, singulis propè versibus in nos fulminat; & cum eum deficient rationes, clamando, & convitiando optimam causam obruit. Imò, sicuti in Comædiis servos nequam ad omnia turbanda impellit desperatio; ita hic suis clamoribus, lucem tenebris permiscet. Hanc ego insaniam cur non suo nomine notarem? Imò quia cum duro, & præfracto capite negotium erat, cur non liceret malum nodum duro cuneo retundere? Nisi fortè novopiam privilegio sacrosanctum se esse demonstraret, ut protervè omnibus maledicendo, verbum asperum non audiat. Hæc scilicet causa est, cur ambo isti Censores *Librum meum esse spinosum,*

Et virulentam pronuntient &c. Ego verò tam indignè læsus, non iracundiæ fervore, sicuti falso existimat, sed cohibendæ ferociæ, quâ nimium exultabat, studio acrius paulò, quàm optarem, remedium adhibui. Atque utinam dolore punctus fuisset ad pœnitentiam! Sed quando tantùm exacerbatus, nihil de pervicaciâ remisit; imò in eâ magis, ac magis obduruit, altero fructu me consolor, quòd alii intelligent, quàm insipidè errori suo contra clavam lucem patrocinnatus fuerit. Interim si animum meum ipse, odio excæcatus, perspicere non potest; Christus tamen communis Judex agnoscet, Et suo tempore palàm faciet, non ita privatis injuriis ulciscendis esse me addictum, quin, depositâ mox omni earum memoria, si qua spes sanandi hominis appareat, paratus sim omnes fraternæ pacificationis modos tentare. Hoc repudiâns, violento scripto, ne dicam Cyclopico, non modò Cælum terræ miscere, sed Acheronta movere conatus est. Hic ego tam præfractam hominis intemperiem mediocribus remediis non posse mitigari existimans, stylum acuere mihi permisi: quid enim facerem? Quia vel silentio prodenda fuisset alioqui veritas: vel placidâ, mollique actione dandum timiditatis, ac diffidentie signum. Nam quasi ex Dei manibus extorsisset omnia fulmina, quæ formidabili modo in capita nostra torqueret, verborum crepitu mentes omnium percellere tentavit. Quia gravior refutatio ridiculos anathematum ejus terrores discussit; quidquid petulantie, vel furoris in nos vomuit, delicias esse fingens, me omnis huma-

humanitatis, & modestiæ oblitum esse causatur. Ergo cum intractabilis fuerit ejus ferocia, quam tota ejus declamatio frivola sit, & puerilis, facile apparet. Perinde enim ac si Leones, & Ursi, dum rabiosè obvium quemque impetunt, causentur, se non mulceri: ita delicatulus hic homo, plusquam atrociter alios proscindens, non agi fraternè secum magni criminis loco censet.

Non possunt, patientissime THEODORE, hæc te responsa offendere: non enim nostra sunt, sed Magistri tui verba, nobis jam veluti præeuntis in concipiendâ exceptione. Malè autem in eum esse retorta, qui negare potes? Credo equidem jam te & satiatum, & fatigatum esse non minùs, quàm me, cum refello maledicam futilitatem, quâ miseros Lectores obtundis. Quid igitur superest? Tu subinde BALDUINUM laceffens, occinis illud tuum: *Dic de tribus capellis.* Sed hoc illud est, quod tibi occini jam pridem cupio: ut de re, primùm propositâ, ex quâ percipi aliquid utilitatis possit, dicas, hoc est, de scripturâ, deque Traditione: hæc enim sunt capita, in quibus prima contestatio versata est.

Ergo relinque tua diverticula fugitiva, & tandem aliquando ad principalem quæstionem, quæ hujus contentionis origo fuit, redi; ut de re aliquâ magnâ seriò, & sedatè quærat. En ne diutius tergiverferis, ad te refertur ipsius GEORGII libellus cum suâ defensione, si fortasse feliciùs ex hâc disputatione eluctari potes,

quàm Herus, cliénsque tuus. Transigito ergo cum GEORGIO, priusquam BALDUINUM impetas, ut hæc lis justo ordine peragatur: & cum jam duobus annis meditari potueris, quod diceres; tandem aliquando effundito, quod colligere interea potuisti; eâ tamen conditione, ut, si rursus nebulas tantùm offundas, exspectes acriorem refutationem. Meminimus, te ante biennium in Aulâ coram Principibus, magnâ simulatione gravitatis, quædam miscuisse de illis tribus capitibus, quo tempore allatus ex Germaniâ fuit ille libellus GEORGI; sed si præterea nihil habes, quod dicas, nihil egisti. Vexabat eodem tempore eundem libellum calumniosâ castigatione Magister tuus, ex cujus dictatis repetebas, quod eâdem de re garriendo jactabas. Ergo quod redditum illi responsum nunc leges, tibi responsum esse scito; aliquando ut te pudeat, nihil hætenus replicare te potuisse. Ad convitia tua responsionem, quam jam legisti, quia diutius tibi debere non potuimus, paucis, postquam huc permanavit tuus in BALDUINUM effusus furor, diebus statim redditam tibi esse scito cum reliquo munere, quod ad te mitto, ut rursus non exspectes nundinas, si quod habes, quod venditare velis. Interea vale, si potes, Vir optime.

Ex Urbe Parisiorum Cal. Novemb. MDLXIII.

